

T. 136

— قواعد ترکیه —

اثر

احمد جودت پاشا

صبیان مکتب‌الرینه مخصوص‌صدر

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولمشدر

درس‌عادت

(قره‌بت) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده

۱۳۱۸

تفتحه

فتحه
1958

قواعد ترکیه

بسم الله الرحمن الرحيم

لسانغز اوتوز ایکی حرف ایله تنکلم اولنور حال بوکه
قولالاینیلان یکریمی سکیز حرفدن عبارت اولان لسان عربی
املاسمیدر بناء علیه عربیده بولنمیان باه فارسی و جیم فارسی
و ژاه فارسی اوزرلرینه اوچر نقطه وضعیله قولالاینیلور وکاف
فارسی (ک) بویله قوی قیویریق چکیله رک یازیلور بوندن بشقه
برده کاف ترکی واردرکه ککیزدن کلور بوکا صاغرکاف دینلوب
اوزرینه اوچ نقطه وضع اولنور سگا بگا کبی بوکاف شمدی
استانبولده نون کبی اوقونور ایشته حرفلرک املا لری بوصورتله
اداره ایدیلور انجق عربیده اوچ حرکه واردرکه (فتحه کسره
ضمه) در ترکیده دخی حرکه بونلر اولوب اکتریا فتحه یه
علامت (الف) وکسره یه علامت (با) وضمه یه علامت (واو)
یازیلور ایسه ده فتحه ایله کسره ایکیشر قسمه و ضمه درت
قسمه منقسم اوله رق لسانغزده سکیز درلو حرکه بولندیغندن

يك چوق كله لرك او قونوشنده صعبوت چكيلور مثلا اولمكدن
 اولدى ايله اولمقدن اولدى و بولمكدن بولدى ايله بولمقدن
 بولدى وبوزمكدن بوزدى ايله بوزمقدن بوزدى و بيلدير -
 مكدن بيلدر ايله كچن بيل معناسنه بيلدر بربرندن فرق اولنه من
 بو اشتباهلرى دفع ايجون مقدا بعض اشارتلى وضع اولنمش ايدى
 مؤخرأ بو اشارتلى بعض مرتبه تبديل و تعديل اولندى شمدى
 فتحه خفيفه ايله فتحه ثقيله يئنى فرق ايجون اوتهدنبرو
 اوله كلديكى مثلو فتحه ثقيله لرده برالف يازيلور بالكي واكر
 فتحه ثقيله ايله حركه لنور ايسه اوزرينه مد اشارتى وضع
 اولنور آل كې ضمه لر دخى (و و و) شو دوت اشارتله بر
 برندن تفريق اولنور مثلا اولمك اولدى اولمق اولدى بولمك
 بولدى ايله بولمق دن بولدى وبوزمكدن بوزدى ايله بوزمقدن
 بوزدى كې بو اشارتلى اولور ايسه واو حركه اولوب انلر
 بولمز ايسه حرف اولور مثلا سكنى مقامنده او ايله سيدوشكار
 معناسنه آو كله لرند و او حذف اولوب مذكور دوت اشارتلى -
 دن بريله يازلقد و حركه اولور ايشته بو صورتله حركه لر بربرندن
 تفريق اولنور فقط كسره خفيفه ايله كسره ثقيله نك بربرندن
 فرق اولمق و دخى بر اشارت علاوه سنه محتاج اولديغندن
 كسره ثقيله آ اشارتى وضع اولنسه مثلا كچن بيل معناسنه
 (بيلدر) يازلسه مناسب اوله جغندن شو رساله ده ايجابه كور
 او صورتله ترسيم اولنور .

(ذکر اولنان سکز حرکه بی مبین جدولدر)

ضمه مقبوضه	ضمه مبسوطه	کسره	فتحه	
دوز یوز	اؤز سؤز	ایب چیت	ال بل	خفیفه
بوز طوز	اوق طوق	قیر ییل	آل بال	ثقیله

بعض حرفلر مثلاً کاف آغر حرکه قبول ایتمه رک دائماً
خفیف حرکه لر ایله قوللانیلور و (ص ق) بالعمکس آغر حرکه لر
ایله قوللانیلور و اکر (س) آغر حرکه ایله حرکه لنه جک
اولسه (صاد) اولمق لازم کلور و کذا (ص) اکر خفیف
حرکه ایله حرکه لنه جک اولسه (سین) اولمق لازم کلور اما
حرفلرک اکثریسی بویله بر نوع حرکه یه مخصوص اولمیوب
هم خفیف و هم ثقیل حرکه ایله قوللانیلور بوجهته مذکور
اشارتله احتیاج مس ایدر .

لسانمیزک قواعدنی قولایلقله تحصیل ایچون مقدا عاجزانه
مدخل قواعد نام رساله یایلمشیدی بوکوره صبیانه بر مرتبه
دهبا امر تعلیمی تسهیل ایچون اشبو رساله مختصره یازلدی
معلمین صبیان اولان خواجه افندیلر بالاده مذکور اولان
ایضاحاتی ازبر ایدوبده اکا کوره صبیانه بو رساله بی کوزلجه
تعلیم ایتلمی مرجو و متمنادر .

مقدمه

لسانمترك اصلی ترجمه اولوب صکره دن فارسی و عربی ايله قارشمشدر. بولسانده حرف اوتوز ایکیدر (ا ب پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز ژ س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک گ ل م ن و ه ی) ضاد اکثریا ظا کی اوقونور حاضر کی . کاف دخی بعضاً نون کی سویلنوب صاغر کاف دینلور و اوزربنه اوج نقطه قونور سکا بگا کی . حرفلر بعضاً حرکه لی و بعضاً حرکه سز اولور نته کیم کل دیدیکمزده کاف حرکه لی و لام حرکه . سزدر اصل حرکه اوچدر (فتحه) یعنی اوستون (کسره) یعنی اسره (ضمه) یعنی اوتره در فتحه ایکی قسمدر . فتحه خفیفه (ال بل) کی فتحه ثقیله (آل بال) کی . کسره دخی ایکی قسمدر کسره خفیفه (ایب جیت) کی . کسره ثقیله (قیریل) کی . ضمه ده بویله ایکی قسمدر که ضمه خفیفه و ضمه ثقیله در انجق بونلرک هر بریمی دخی ایکیشر قسمه منقسم اوله رق ضمه درت اولور .

ضمه خفیفه مبسوطه (اوز سوز) کی . ضمه خفیفه مقبوضه صایی مناسبه اولان (اوج یوز) کی . ضمه ثقیله مبسوطه (اوق طوق) کی . ضمه ثقیله مقبوضه (بوز طوز) کی .

(الف یا واو) بویله حرکه علامتی اولدقلرندن انلره حرف
املا دینور . و بعضاً بونلر عربی و فارسی کلهلرده چکه چک
حرف اولوب (الف) فتحه‌یی (یا) کسره‌یی (واو) ضمه‌یی
چکر (عاقل کریم مقبول کدا تهی سبو) کبی . بو سبیدن
انلره حرف مد دخی دینور .

(ها) دخی بمضاً فتحه علامتی اوله‌رق یازیلوب اکا دخی
(حرف املا) و (های رسمیه) دینور اوطه خانه عباره کبی
برکله‌نک ابتدا سنده حرکه خفیفه بونلور ایسه صکره‌کی
حرکه‌لر دخی خفیف اولمق لازمدر سومک ایسته‌مک کورمک
کولمک کبی .

و اگر کله‌نک اولنده ثقیل حرکه بونلور ایسه صکره‌کی
حرکه‌لر دخی ثقیل اولور آلمق صاتمق قیرمق صورمق کبی .
(تشدید) ترکیده قوللانیلمیوب عربی و فارسی کلهلرده بر
حرفی ایکی کره او قوتدیرر محمد فرخ کبی .

حرفلر ایکی قسمدر بری کننیدن صکره‌کی حرفه بتشمین
حرفلر اولوب حروف انفصال دینور بونلر (ا د ذ ر ز و)
حرفلریدر . دیکری کننیدن صکره‌کی حرفه بتشمین حرفلر
اولوب حروف اتصال دینور بونلر باقی حرفلردر .

ذکر اولن ان حروف هجاءن کله‌لر ترکب ایدر (کله)
آغزندن چیقوب بر معنای افاده ایدن سوزدرکه طقوز نوعدر
(اسم صفت ضمیر اسم اشارت مبهمات مصدر فعل فرع فعل ادوات) .
بونلرک هر بریسی برر بایدده بیان اولنور .

﴿ برنجی باب اسم بیانده در ﴾

(اسم) بر کله در که انسان و حیوان و ساثر اشیادن بری
 بیلدیرر احمد و قلم کبی که احمد بر شخصک آدی اولوب اول
 شخصی بیلدیرر قلم دخی یازی یازه جق شیئی بیلدیرر اسملر
 مفرد یا خود جمع اولور . مفرد یالکیز بر شیئی بیلدیرر . کچن
 مثاللر کبی . جمع بردن زیاده شیلری بیلدیرر و هر مفردک
 آخربنه (لر) کتورلدکده جمع اولور قلملر کتابلر اولر
 باغچه لر کبی اسملرک آخربنه خفیف حرکه لی ایسه (جک) یا خود
 (جکیز) و آغر حرکه لی ایسه (جق) یا خود (جقز) کتورلدکده
 اسم تصغیر اولور خانه جک او جکیز او طه جق قیز جقز کبی که
 کچوک خانه کچوک او کچوک او طه کچوک قیز دیمک اولور . واکر
 اسمک آخری کاف یا خود قاف اولور سه حذف اولنور بیوجک
 قونا جق کبی .

اسملر بعضاً مجرد اوله رق قوللانیلوب مبتدا یا خود خبر
 اولور نته کم استانبول یا تختدر دیدیکمزده استانبول مبتدا یا تخت
 خبر اولور .

و بعضاً فعله متعلق اوله رق قوللانیلور نته کم کتابی سورم
 کتابه باقدم و باغچه بی طولاشدم باغچه به کیردم دینلدکده کتاب
 و باغچه لفظلری کبی . و بعضاً بر اسم دیگر بر اسمیه مضاف
 اولور . نته کم استانبولک ذوقی دیدیکمزده ذوق کله سی مضاف

واستانبول مضاف الیه اولور. كذلك باغچه‌ك هواسی كوزلدر
دینلده هوا مضاف وباغچه مضاف الیه اولور .

❖ ایکنجی باب صفت بیاننده در ❖

صفت بر اسمك حال و کیفیتنی بیلدیرمك ایچون اول
اسمك یاننه کتوریلان کله در. اواسمه دخی موصوف دینلور.
وقاعدۀ ترکیه جه صفت دائماً موصوفدن اول کتوریلور سیاه
آت سیاه آتلا کوزل عربه کوزل عربه لر کبی که سیاه و کوزل
صفت و آت ایله عربه موصوف اولور .

اسملرك آخرینه (لی) کتورلدکده اسم منسوب اولور که
بودخی بر نوع صفتدر ادرنه لی بروسه لی کبی و بعضاً (لی)
یرینه (لو) یازیلور بروسه لو کبی . بعضاً صفتلرك آخرینه ادات
تقلیل اولان (جه) کتوریلور صاریجه خفیفجه کبی که بر از
صاری و آز خفیف دیمك اولور. وصفترلده مبالغه وزیاده لاک
معناسی قصد اولنورسه (بك) یاخود (چوق) و یاخود (غایت)
لفظلری علاوه اولنور بك کوزل چوق سیوری غایت یوکسك
کبی و بعضاً صفتلرك اولکی حرفی تکرار و برده (با) و یاخود
(میم) یاخود (صاد) یا (سین) علاوه اولنورق مبالغه معناسی
افاده اولنور بم بیاض صابزاری قیب قرمزی بم یشیل کوم
كوك موص مور ماص مائی دوم دوز سيب سیوری قیص قیوراق
بسبلی کبی که بك بیاض بك صاری بك قرمزی بك یشیل بك

كوك بك مور بك مائي بك دوز جوق سيورى غايت قيوراق
بك بللى ديمك اولور .

❖ اوچنچى باب ضمير بياننده در ❖

ضمير اسمك يرينى طوتان كله در (او سن بن) كى كه
(او) دینلده مقصود هر کیم ایسه آنک و (سن) دینلده
مخاطب اولان آدمک و (بن) دینلده سویلین آدمک آدی
سویلنمش کى اولور .

ضمير اوج قسمدر . ضمير غائب ضمير مخاطب ضمير متکلمدر
(متکلم) سویلین (مخاطب) آنک قارشوسنده سوز سویلدیکی
کسینده در (غائب) بو ایکیسندن بشقه بر اوچنچى شخصدر
ضمير غائب (او) ضمير مخاطب (سن) ضمير متکلم (بن) اولوب
جملرینده (انلر . سز . بز) دینلور .

ضمير لر دخى اسملر کى بعضاً مجرد اوله رق قوللانیلور
نته کم او کلدی سن کلدک بن کلدیم دینلدیکی کى . و بعضاً بر
فعله متعلق اولور نته کم انی بکله اکا سویله سنی سورم سکا
نصیحت ایده یورم بنی دکله بکا باق دینلور .

و بعضاً ضمير لر مضاف الیه اولور نته کم انک کتابی سنک
کتابک بنم کتابم انلرک کتابلری سزک کتابلریکیز بزم
کتابلریمیز دینلور

﴿ دردنجی باب اسم اشارت بیانده در ﴾

اسم اشارت بر کلمه در که انگله بر شیئه اشارت اولنور. انلر
دخی (بو) و (شو) لفظلری اولوب جمع لرنده بونلر و شونلر
دینلور.

اسم اشارتلر دخی بعضاً بویله مجرد اوله رق قوللانیلور و
بعضاً بر فعله متعلق اولور نته کم بونی کیم یازدی بوکا کیم سویلدی
شونی کتور شوکا باق دینلدیکی کی. و بعضاً مضاف الیه اولور لر
بونک حالی شونک سوزی دینلدیکی کی و بعضاً (بو) کلمه سنک
اوست طرفه ادا تئیه اولان (ایش) لفظی علاوه اولنه رق
(اشبو) دینلور.

﴿ بشنجی باب مبهمات بیانده در ﴾

مبهمات بر طاقم کلمه لر در که بللی ایتیه رک بر شخصی یا خود بر
شیئی آکلادر. بونلرک مشهور اولنلری بوراده بیان اولنور.
(کندی) یالکیز باشنه دیمک اولور نته کم فلان بونی کندی
یابدی دینلور که بشقه سی قارشه مقمیزین یابدی دیمک اولور
(کیم) بر شخصدن سؤال ایچوندر که کیم کلدی کی یا خود علی
العموم بر شخصی آکلادر کیم کلورسه کلسون کی جمعنده (کیملر
دینلور.

(نه) بر شیدن سؤال ایچوندر نه اولدی کبی یاخود
 علی العموم بر شیئی اکلا در نه اولورسه اولسون کبی جمنده (نلر)
 دینلور.

(نیجه) و (نصل) کیفیتدن سؤال ایچوندر نیجه سگزر و نصل
 اولدی کبی .

(قنی) بر شخصک یاخور بر شیئک تعیینی ضمنده سؤال
 ایچوندر نته کم قنی خواجه کله جک قنی کتانی او قوده جق
 دینلور و بعضاً تعمیم ایچون قوللانیلور قنی کتانی او قودر
 ایسه او قوتسون کبی .

(قاج) صاییدن سؤال ایچوندر ساعت قاجدر کبی یاخود
 علی العموم صانی معناسنه اولور قاج اولورسه اولسون کبی .

❦ التنجی باب مصدر بیانده در ❦

مصدر بر اسمدرکه بر ایشی یا بمق یاخود شویله بویله اولمق
 معنارینی افاده ایدر و دائماً آخری (مک) یاخور (مق) اولور.
 بونده قاعده اولدرکه خفیف اولان مصدرلرک آخری (مک)
 اولور سومک سونمک سورمک کبی . و حرکه سی آغز اولان
 مصدرلرک آخری (مق) اولور اتمق قیرمق صورمق اولمق کبی
 بو (مک) ایله (مق) ادات مصدردر. بونلرک ماقبلی یعنی اوست
 طرفی اکثریا ساکن اولور سومک یازمق کبی و بعضاً مکسور
 اولور و کسره یه علامت اوله رق (یا) یازیلور اریمک آجیمق

کبی . و بعضاً مضموم اولور و ضمه یه علامت اولارق (وار)
 یازیلور اوقومق کبی . و بعضاً مفتوح اولوب اکر فتحه سی آغ
 اولور سه اکا علامت اوله رق (الف) یازیلور اراق اغلامق
 کبی و فتحه سی خفیف اولور ایسه اکا علامت اوله رق (های رسمیه)
 یازیلور اودمک اورمک کبی . و بو (ها) بعضاً اختصار ایچون
 حذف اولنور ایلمک سویلیمک کبی . لکن اکر کلمه مک
 اوقونمسه اشتباه اولور ایسه اولوقت هانک حذفی جاز اولماز
 مثلاً بزمک لفظنده (ها) حذف اولنه جق اولسه اوصافق
 معناسنه اولان بزمک کبی اوقونور .

الحاصل بو حروف املا کله یی اوقوتدرمق ایچون بر نوع
 حرکه اولوب ایجابنه کوره بعضاً یازیلور و بعضاً یازلمز مثلاً
 دوزلمک کبی اوقونمسون دیو دوزله مک مصدرنده (ها) یازلمق
 لازمدر . اما سویلیمک مصدری هاسز یازیله بیلور زیرا بشقه
 کلمه یه مشابهتی یوقدر .

مصدر لر یا لازم و یا خود متعدی اولور چونکه مصدرک معناسی
 اکر فاعلک حالی اولوبده اندن بشقه سنه طوقونماز ایسه لازم
 دینلور اویومق کبی که اویویان آدمک بر حالی اولوب بشقه سنه
 طوقونماز و اکر بشقه سنه طوقونور برایش اولور ایسه متعدی
 دینلور و اول بشقه سی نه ایسه اکا دخی مفعول دینلور قلمی
 قیرمق کبی که قیران آدم فاعل اولوب قیرمق یالکیز انک بر حالی
 دکلدیر بلکه قلمه دخی طوقونور بر ایشدر و قلم بوراده مفعول

اولور. بویه اویومق و قیرمق کبی فاعلنه نسبت اولنان مصدرلره معلوم دینلور. و اگر معدینک فاعلندن قطع نظر ایله یالکیز مفعولنه تعلق معتبر اولورسه مجهول دینلور قلم قیرمق کبی که مفعول قلم اولوب فاعلی یعنی قیران کیم اولدینی مجهولدر.

معلوملری مجهول قیلحق قاعدهسی بودر که اگر ادات مقصدک ماقبلی ساکن و لامدن بشقه بر حرف اولورسه بر (لام) قاتلحق ایله مجهول اولور سومک سومک قیرمق قیرلحق چکمک چکمک آصحق آصلحق کبی. و اگر ادات مصدرک ماقبلی لام یاخود بشقه متحرک بر حرف اولور ایسه (نون) کتوریلهرک مجهول قیلنور بیلکم بیلنمک سویلمک سویلنمک چکنه مک چکننمک ارامق اراتحق آجیمق آجینمق اوقومق اوقونمق بی و بعضاً بشقه معناری افاده ایچون کلمهیه بر یاخود ایکی حرف قانیلور نته کیم اشتراک معناسی افاده ایچون کلمهیه بر (شین) علاوه اولنور اورمق اورشمق چکمک چکشمک کبی.

و بر مصدری متعدی قیلحق ایچون (تا) حرفی یاخود (در) لفظی قانیلور اویومق اویومق کزیمک کزدردمک کبی بونده قاعده اولدر که ادات مصدرک ماقبلی متحرک اولان یرلرده (تا) کتوریلور چکنه مک چکننمک ارامق اراتحق اوخشامق اوخشاتمق اریمک اریتمک اوقومق اوقونمق کبی و ادات مصدرک ماقبلی ساکن اولان یرلرده (در) کتوریلور کزیمک کزدردمک صارمق صاردمق اوزنمک اوزندرمک تنسنمک تنسندرمک کبی

فقط ادات مصدرک ماقبلی (را) یاخوړ (لام) اولدینې
 صورتده ساکن اولسه دخی ینه (تا) کتوریلور اوتورمق
 اوتورتمق چیلدرمق چیلدرتمق آزالمق آزالتمق اکسلتمک
 اکسلتمک کې .

وېر درجه دها متعدی قیللمق ایستور ایسه (تا) ایله
 متعدی اولانه (در) و (در) ایله متعدی اولانه (تا) علاوه
 اولنور اوقوتدرمق یازدرتمق کې . و بعضاً بر اسمک
 آخړینه لام مفتوحه بعده ادات مصدر کتوریله رک مصدر
 یاییلور تلله مک بوللامق کې .

متعدیلری دخی قاعده سابقه اوزره تللمک بوللامق کلور .
 و اکر لامدن صکره بر (نون) کتوریلور ایسه مجهول اولور
 تللمک بوللامق کې . و بعضاً صفتلر دخی بویله (لام) و (نون)
 ایله مصدر اولور خسته لئک کې و بعضاً (نون) یرینه (شین)
 کلور بو صورت اکثر یا صفتلرده جاری اولور ایولشمک
 خوشلاشمق کې . و بعضاً اشتراک ایچون (شین) کتوریلور
 الله مک اللشمک کې و بعضاً مصدرلر بشقه برکله ایله ترکیب
 ایدرک مصادر مرکبه یاییلور آج قالمق آتش یاقق ضیا ویرمک
 کې .

ادات مصدر شینه تبدیل اولندقدده حاصل مصدر اولور
 کلش کیدش کې . و ادات مصدرک ماقبلی متحرک ایسه برده
 (یا) کتوریلور سویلش چکنه یش آرایش ارایش کې .

مصدر لر مثبت یا منفی اولور مثبت شمدی یه دك ذکر اولنان مثالار کبی . مثبت مصدر لر بر (میم مفتوحه) علاوه اولندقدنه منفی اولور سومك یازمق سومیش یازمیش کبی . وجوق دفعه بو میمك فتحه سنی بیان ایچون (الف) یازیلور یازماق یازمیش کبی وخیف حرکه ایلرده بعضاً (هاء رسمیه) یازیلور سومه مك سومه یش کبی .

❦ یدنجی باب فعللر بیاننده در ❧

فعل بر کله در که بر ایشك یا خود بر کیفیتك اوج زماندن قنغیسنده وقوعبولدیفنی بیلدیرر .

نته کم فلان افندی جوق اوقودی یازدی نهایت یورلدی او بودی دیدیکمزده اوقویوب یازمق که برر ایشدر ویوریلوب اویومق که برر کیفیتدر . بونلرک کچمش زمانده وقوعبولدیفنی اکلاشیلور .

اوج زماندن برنجیسی کچمش وقتدر که اکا (ماضی) دینلور ایکنجیسی شمدیکی وقتدر که اکادخی (حال) دینلور اوچنجیسی که جك وقتدر که اکا دخی (زمان استقبال) و (مستقبل) دینلور . ماضی ایکی درلودر . بری ماضی شهودیدر کلدی کبی که فلان آدم کلدی کوردم دیمك اولور دیکری ماضی نقلیدر . کلمش کبی که فلان آدم کلدی کوردم اما ایشتم دیمك اولور . ادات مصدر آتیلور سه کلمه نك ماده اصلیه سی قالور نته کم

سومك ويازمق كله لرندن (ملك) و (مق) لفظلری آتلدقه سو وياز قالور . ايسته بوكا امر حاضر دينلور . امر حاضر ك منفيسته نهی حاضر دينلور سومه يازمه كبی بو ماده اصلیه دن يك چوق كله لر مشتق اولور یعنی اكا حرکه وحرقلر علاوه . سیله درلو صورتلر پیدا اولور که انلره صیغه دينلور وگله لك بویله صیغه لمنسه تصرف دينلور شویله که ماده اصلیه (سون) لفظی علاوه اولندقه امر غائب اولور سوسون یازسون کبی . و امر غائبك منفيسته نهی غائب دينلور سومسون یازمسون کبی و ماده اصلیه لك آخرینه (هاء رسمیه) کتورلدکه فعل التزامی صیغه سی اولور که التزام و آرزو اولور برایش اولدیغی افاده ایدر سوه . یازه . کبی .

واکر ذاتاً آخری حرکه لی ایسه بر (یا) علاوه اولور سویله اوقویه کبی بونلرک منفیله رنده سومیه . یازمیه . سویلمیه اوقومیه . دينلور .

واکر ماده اصلیه (ملی) لفظی علاوه اولور سه فعل وجوبی صیغه سی اولور که برایشك یاپلمیسی لازم یاخود لایق اولدیغی افاده ایدر .

نته کم سومك كرك دینله جك یرده سوملی ويازمق كرك دینله جك یرده یازملی دينلور .

منفیله رنده دخی سوملی دينلور یازملی دينلور و فعل التزام . مینك آخرینه خفیف حرکه لی ایسه (جك) و آخر حرکه لی

ایسه (جق) کتورلدکده فعل استقبال اولور سوه جک یازه جق
 کبی منفیلرنده دخی سومیه جک یازمیه جق دینلور .
 وفعل التزامینک آخرینه (یور) لفظی کتورلدکده حال
 صیغه سی اولور سوه یور یازه یور سوه یور یازمه یور کبی
 اکثراً تخفیف ایچون بونلرک (هاء رسمیه) سی ومنفیلرنده
 (یا) سی دخی حذف اولنور وسویور یازیور سومیور یازمیور
 دینلور . هم حال هم استقبال ایچون قوللانیلان برصیغه
 واردرکه اکا فعل مضارع دینلور .

انک قاعده اشتقاقی بودرکه مثبت فعللرده ماده اصلیه
 برحرکه سز (را) علاوه اولنور سویلر اوقور کبی .
 واکر ماده اصلیه نک آخری ساکن ایسه اکثراً فتحه
 ایله حرکه لنور سور یازار کبی وبعضاً کسره ایله حرکه لنور
 ویرر چویرر کبی وبعضاً دخی ضمه ایله حرکه لنور کلور آلور
 فعل مضارعک منفیلرنده (را) یرینه (زا) کلور سویلمز
 اوقوماز سومز یازماز ویرمز چویرمز کلز اولماز کبی .

ماده اصلیه (مش) علاوه اولندقدده ماضی نقلی اولور
 سومش یازمش کبی منفیلرنده سومه مش یازمه مش دینلور لکن
 اکثراً خفیف حرکه لیلرده (هاء رسمیه) حذف ایله سومش
 کبی یازیلور آغر حرکه لیلرده دخی بعضاً (هانک) حذفله
 یازمش و بعضاً الف ایله یازماش کبی یازیلور . و ماده

اصلیه نك آخرینه (دی) علاوه اولندقدہ ماضی شہودی اولور
سودی یازدی سومدی یازمدی کی .

امثله مختلفه

مثبت	منفی	
سومك	سومك	مصدر
سودی	سومدی	فعل ماضی شہودی
سومش	سومش	فعل ماضی نقلی
سور	سومز	فعل مضارع
سوه یور	سومیور	فعل حال
سوه جك	سومیه جك	فعل استقبال
سوملی	سوملی	فعل وجوبی
سوه	سومیه	فعل التزامی
سوسون	سومسون	امر غائب ایله نهی غائب
سو	سومه	امر حاضر ایله نهی حاضر

بونلر خفیف حرکه لی فعللارک مثاللریدر . آغر حرکه لیلر
دخی بویله جه تصریف اوله شو قدرکه انلرک مصدر لرندہ
(مق) اولدینی کی فعل استقبال لرندہ دخی (جق) کلور یازہ جق
یازمیه جق کی . و بونلر هپ مفرد صیغه لریدر . امر حاضر
ایله نهی حاضرک آخرینه (یکز) لفظی کتورلدکده جمع اولور
سویکز یازیکنز سومیکز یازمیکز کی . امر غائب ایله نهی

غائبك آخريته (لر) كلكده جمع اولور سوسونلر يازسونلر سو-
 مسونلر يازمسونلر كي سائر صيغه لر دخی هپ بويله (لر) ايله جملنور
 سوديلر سومشلر سورلر سوه يورلر سوه جكلر سومليلر سوه لر
 كي انجق بونلر هپ غائب صيغه لريدن انلرک مخاطب و متکلملری
 دخی اولوب بونلرک قاعده لری دخی بوراده بيان اولنور .
 ماضی شهوديده مفرد غائبك آخريته بر صاغر كاف كتورلد-
 كده مفرد مخاطب اولور سودك يازدك كي و (يکز) لفظی
 كتورلد كده جمع مخاطب اولور سوديكنز يازديكنز كي و (ميم)
 كتورلد كده مفرد متکلم اولور سودم يازدم كي و خفيف
 حرکه ايلرده (كاف) و آغر حرکه ايلرده (قاف) كتورلد كده
 جمع متکلم اولور سودك يازدق كي .

و فعل ماضی تقليده مفرد غائبه (سين) علاوه اولندقدہ
 مفرد مخاطب و (سـکـز) علاوه اولندقدہ جمع مخاطب اولور
 سومشسين سومشسکنز كي .

و (ميم) علاوه اولندقدہ مفرد متکلم و (زا) علاوه اولندقدہ
 جمع متکلم اولور سـومـشـم سومشز يازمشم يازمشز كي فعل
 مضارعده دخی کذلک (سين) علاوه سيله مفرد مخاطب و (سـکـز)
 علاوه سيله جمع مخاطب اولور سورسين سـورسکنز يازارسين
 يازارسکنز كي .

منفيلرنده سومزسين سـومزسکنز يازمازسين يازمازسکنز
 دينلور و (ميم) علاوه سيله مفرد متکلم و (زا) علاوه سيله جمع

متکلم اولور سورم سورز یازارم یازارز کبی بونلرک منفیلرنده
دخی سومزم سومز یازمازم یازماز کور فقط تخفیف ایچون
(زا) حرفی اکثریا مفرد متکلمنده حذف و جمع متکلمنده
یایه قلب ایله سوم سومیز یازم یازمیز دینلور حال صیغه سنده
دخی بویله (سین) لفظی ایله مفرد مخاطب و (سکز) لفظی ایله
جمع مخاطب و (میم) حرفیله مفرد متکلم و (زا) حرفیله جمع
متکلم اولور سوه یورسین سوه یورسکز سوه یورم سوه یورز کبی.
استقبال صیغه سنک مخاطب و متکلمری دخی بوقاعده
اوزره در سوه جکین سوه جکسکز سوه جکم سوه جکز کبی شو
قدر وار که آخر حرکه لی اولان فعل استقبال متکلملرنده (قاف
غینه) تبدیل اولنور یازه جفم یازه جفز کبی فعل وجوب صیغه سنده
دخی (سین) و (سکز) علاوه سیله مخاطب اولور سوملیسک
سوملیسکز کبی و (میم) علاوه سیله مفرد متکلم و (ز) علاوه سیله
جمع متکلم اولور سوملیم سوملیز کبی فعل التزامی صیغه سنده
(سین) و (سکز) ایله مخاطب اولور سوه سین سوه سکز کبی و
(یم) علاوه سیله مفرد متکلم و (لم) علاوه سیله جمع متکلم
اولور سوه یم سوه لم کبی .

(۲۱)

امثله مطرده

مفیف مرکبی فعل ماضی شهودی

غائب	مخاطب	متکلم	
سودی	سودک	سودم	مفرد
سودیلر	سودیکیز	سودک	جمع

آغر مرکبی فعل ماضی شهودی

یازدی	یازدک	یازدم	
یازدیلر	یازدیکیز	یازدق	

بونلر ماضی شهودینک مثبت صیغه لری اولوب منفیلری
دخی عینیه بویله جه تصریف اولنور آیروجه بیانه محتاج نکلدر.

ماضی نقلی

غائب	مخاطب	متکلم	
سومش	سومشین	سومشم	م
سومشلر	سومشکیز	سومشز	ج

بونلر خفیف حرکتی و مثبت اولان ماضی نقلی صیغه لری
اولوب آغر حرکتی اولان ماضی نقلی مثبت ایله ایکیسینک
دخی منفیلری عینیه بویله جه تصریف اولنور .

(۲۲)

فعل مضارع مثبت

متکلم	مخاطب	غائب
مفرد	سورسین	سور
جمع	سورسکیز	سورلر

فعل مضارع منفی

سوم	سومزسین	سومز
سومیز	سومزسکیز	سومزلر

حال مثبت

سوه یورم	سوه یورسین	سوه یور
سوه یورز	سوه یورسکیز	سوه یورلر

حال منفی

سومیورم	سومیورسین	سومیور
سومیورز	سومیورسکیز	سومیورلر

فعل مضارع ایله فعل حالک آغز حرکتلی اولانلری دخی
عینیه بویله تصریف اولتور

خفیف حرکه لی فعل استقبال

غائب	مخاطب	متکلم
سوه جک	سوه جکسین	سوه جکم مفرد
سوه جکلر	سوه جکسکز	سوه جکمز جمع

آغر حرکه لی فعل استقبال

یازه جق	یازه جقسین	یازه جقم
یازه جقلر	یازه جقسکز	یازه جقمز

اشبو استقبال صیغه لرینک منفیلری دخی عینله بو قاعده
اوزره تصرف اولنور .

فعل وجوبی

سوملی	سوملیسین	سوملیم
سوملیلر	سوملیسکز	سوملیمز

بونلرک منفیلری و آغر حرکه لیلری دخی بویله جه تصرف
اولنور .

فعل التزامی مثبت

سوه	سوه سین	سوه یم
سوه لر	سوه سکز	سوه لم

فعل التزامی منفی

سومیه	سومیه سین	سومیه یم
سومیه لر	سومیه سکنز	سومیه لم

امر و نهی صیغه لری

امر غائب	نهی غائب
سوسون	سومسون
سوسونلر	سومسونلر
امر حاضر	نهی حاضر
سو	سومه
سویکنز	سومیکنز

فعل

فعللر ایکی قسمدر برنجیسی فعل خاصدرکه اندن بر مخصوص ایش یاخود بر مخصوص کیفیت اکلاشیلور یازدی اوقودی سودی اویودی کی .

ایکنجیسی فعل عامدرکه اندن بر مخصوص ایش یاخود بر مخصوص کیفیت آکلاشیلمیوب بکه هپ ایشله و یاخود هپ کیفیتلره شامل اولور . ایدی اولدی ایتدی ایلدی کی بوافعال عامه بر فعل خاص ایله ترکیب اولنه رق افعال مرکبه صیغه لری حاصل اولور .

او قومش ایدی یازەجق اولدی نظر ایتدی هوس ایلدی
کئی ایدی اولدی فعل لازم حکمنده ایتدی ایلدی فعل متعدی
حکمنده در .

قیلیدی ماده سی دخی افعال عامه دن اوله رق ایتدی ایلدی
مقامنده قوللانیلور . ایتک ایلماک قیلقی ماده لری بوقاروده
ذکر اولنان افعال خاصه کئی تصریف اولنور شویله که ایتک
ماده سی عینیه سومک کئی تصریف اولنور فقط هر نه وقت
(تا) حرکه نوره سه (داله) قلب اولنور .

تسه کم ایتدی . ایتش . ایدر . ایدم یور . ایدم جک . ایتلی .
ایده . ایتسون . ایت . دینلور .

منفیلرده دخی ایتدی . ایتش . ایتیم یور . ایتیه جک ایتلی .
ایتیه . ایتسه ون . ایتیه . دیو تصریف قیلنور . ایلماک ماده سی
بوقاعده اوزره تصریف اولنور . ایلدی . ایلماش . ایلر .
ایلیور . ایلیه جک . ایللی . ایلیه . ایلسون . ایل . دینلور
منفیلری ایلدی . ایلماش . ایلماش . ایلماز . ایلماش . ایلماش جک .
ایلماش . ایلماش . ایلماش ون . ایلماش . دیو تصریف اولنور
قیلمق ماده سی دخی یازمق کئی تصریف اولنور قیلدی .
قیلماش . قیلار . قیلیور . قیلجق . قیللی . قیل . قیلسون . قیل .
دینلور .

منفیلری دخی قیلدی . قیلماش . قیلماز . قیلماش .
قیلمیه جق قیلماش . قلمه . دیو تصریف اولنور افعال عامه ده

بو اوج ماده بعض اسملر ایله ترکیب ایدر نته کم درسه هوس
ایت بهوده شیرلی آرذر ایلمه هر ایشك صوکنه نظر قیل
دینلور و بعضاً صفتلر ایله ترکیب ایدرلر نته کم بن انك خاطرینی
خوش ایتدم سنیده خه شنود ایلرم مایوس قیلیم دینلور اولماق
ماده سی . اولدی . اولمش . اولور . اولیور . اوله جق . اولمی .
اوله . اولسون . اول دیو تصریف اولنور .

منفیلرنده دخی . اولمدی اولماش اولماز اولیور اولیه جق
اولماملی اولیه اولسون اوله . دینلور .

واشبو اولمق ماده سی صکره دن بر وصفك حصوله کله سی
مقامنده قوللانیلوب بعضاً بر صفت ایله ترکیب ایلر نته کم فلان
کیمسه زنکین اولدی دینلور که زنکین دکل ایکن صکره دن
زنکین اولدی دیمك اولور .

و بعضاً افعال خاصه دن ماضی نقلی یاخود مضارع ویاخود
مستقبل صیغه لرینك مفرد غائیله ترکیب ایدر نته کم کلش اولدی .
کلز اولسون . کیده جك اولمش . دینلور ایدی ماده سی برشیك
فی الاصل نه حالده بولندیغی افاده مقامنده قوللانیلور و بعضاً
بر صفت ایله ترکیب ایدر نته کم فلان آدم زنکین ایدی دینلور که
اول آدمك فی الاصل زنکین اولدیغی افاده ایدر .

و بعضاً افعال خاصه نك مفرد غائی ایله ترکیب ایلر کلور .
ایدی یازملی ایدی . کبی بوکا فعل اعانه دینلوب ماضی شهودی
ونقلی سی ایله برده صیغه شرطیه سی قوللانیلور و سائر صیغه لر یوقدر .

صورت تصریفی ایشته بو وجهله در

فعل اعانهك ماضی شهره بسی

ایدی	ایدک	ایدم
ایدیلر	ایدیکیز	ایدک

فعل اعانهك ماضی نغلبی

ایمش	ایمشین	ایمشم
ایمشلر	ایمشکیز	ایمشنز

صیغه شرطیه بسی

ایسه	ایسهک	ایسهم
ایسه	ایسهکیز	ایسهک

بعضاً صیغه شرطیهك مفرد مخاطبیهلہ متکلملرنده (هاء

رسمیه) حذف اولنه رق ایسک ایسم ایسک یازیلور .

افعال خاصهك مفرد غائبلری اشیبو فعل اعانهك ماضی شهره بسیله ترکیب ایتدکده حکایه صیغه لری حاصل اولور سومش ایدی سور ایدک سوه یور ایدم کبی و ماضی نقلیسیله ترکیب ایتدکده روایت صیغه لری حاصل اولور سور ایمش سوه . جک ایمش کبی .

و صیغه شرطیه ایلہ ترکیب ایتدکده افعال شرطیه صیغه لری حاصل اولور سودم ایسه . سور ایسه کیز . کبی و حکایه ماضی

شهودی دیگر بر صورتله دخی تصریف اونتور شویله که اصل فعل خاصک امثله مطرده سی (ایدی) کله سیله ترکب ایدر و بو صورتده ایدی کله سندن (ای) حذف اولنه رق (دی) قالور سودیدی سودیدیلر کبی ماضی شهودی شرطی صیغه لری دخی بویله ایکی درلو اولور مثلاً سودم ایسه دینلیدی کبی سودیم دخی دینلور .

سائر حکایه و روایت صیغه لرله صیغه شرطیه لرک دخی بویله تخفیفی جائز اولور نته کم کلور ایدی کلور ایمش کلور ایسه . دینلیدی کبی کلوردی کلورمش کلورسه دخی دینلور .

فیض فعل التزامینک حکایه و روایت صیغه لرنده دائماً ماده اصلیه نك آخرنده (هـ رسمیه) ایله فعل اعانه نك الی اسقاط اولنور و صیغه شرطیه سنده ماده اصلیه نك آخری حرکه لیموب ساکن او قونور نته کم کلیدی کلیمش و (لامک) سکونیه کلهسه دینلور کله ایدی کله ایمش کله ایسه دینلمز کذلک کیدیدی کیدیمش کیتسه دینلور کیده ایدی کیده ایمش کیده ایسه دینلمز . شرط بر فعله دیگر فعلک اتصالی افاده ایدر و برینه شرط و او برینه جزا دینلور نته کم درسه چالیشیور ایسه ک فیض الورسین دینلده چالیشیور ایسه ک شرط و فیض الورسین جزا اولور .

و بعضاً فعل التزامینک حکایه و روایت صیغه لری کبی صیغه شرطیه سی دخی تمنی معناسنه قولالانیلور .

نته کم کاشکی وقتيله درسه چالیشیدم و کاشکی تحصیل علم
بولنده بولیمشز دینلدیکی کبی آه بوسنه امتحاننده صنفی
کچسم دینلور .

حکایه صیغه لرینک تصریفی

مطایه ماضی شهودی

غائب	مخاطب	متکلم
سودی ایدی	سودک ایدی	سودم ایدی
سودیلر ایدی	سودیکز ایدی	سودک ایدی

صورت دیگر

سودیدی	سودیدک	سودیدم
سودیدیلر	سودیدیکز	سودیدک

مطایه ماضی نفی

سودیدی	سومش ایدک	سومش ایدم
سومش ایدیلر	سومش ایدیکز	سومش ایدک

مطایه مضارع

سوردی	سوردک	سوردم
سوردیلر	سوردیکز	سوردی

(۳۰)

مطایع مال

سوه یور ایدی	سوه یور ایدک	سوه یور ایدم
سوه یور ایدیلر	سوه یور ایدیکنز	سوه یور ایدک

مطایع مستقبل

سوه جک ایدی	سوه جک ایدک	سوه جک ایدم
سوه جک ایدیلر	سوه جک ایدیکنز	سوه جک ایدک

مطایع فعل زمری

سوملی ایدی	سوملی ایدک	سوملی ایدم
سوملی ایدیلر	سوملی ایدیکنز	سوملی ایدک

مطایع فعل التزامی

سویدی	سودک	سویدم
سویدیلر	سویدیکنز	سویدک

روایت صیغه لرینک تصریفی

روایت ماضی نقلی

سومش ایمش	سومش ایمشین	سومش ایمشم
سومش ایمشلر	سومش ایمشکنز	سومش ایمش

روایت مضارع

سور ایمش	سور ایمشین	سور ایمشم
سور ایمشلر	سور ایمشکنز	سور ایمش

روایت حال

سوه یورمشم	سوه یورمیشین	سوه یورمش
سوه یورمشز	سوه یورمشسکنز	سوه یورمشلر

روایت مستقبل

سوه جکمشم	سوه جکمیشین	سوه جکمیش
سوه جکمیشز	سوه جکمیشسکنز	سوه جکمیشلر

روایت فعل مجهولی

سوملی ایمشم	سوملی ایمیشین	سوملی ایمیش
سوملی ایمیشز	سوملی ایمیشسکنز	سوملی ایمیشلر

روایت فعل انزائی

سویشم	سویمشین	سویمش
سویمشز	سویمشسکنز	سویمشلر

افعال شرطیه نك تصریفی

ماضی شرطی شهردی

سودم ایسه	سودک ایسه	سودی ایسه
سودك ایسه	سودیکنز ایسه	سودیلر ایسه

دیگر صورت

سودیسم	سودیسه ک	سودیسه
سودیستک	سودیسه کز	سودیسه لر

ماضی نفی شرطی

سومش ایسه	سومش ایسه ک	سومش ایسم
سومش ایسه لر	سومش ایسه کنز	سومش ایسک

مضارع شرطی

سور ایسه	سور ایسه ک	سور ایسم
سور ایسه لر	سور ایسه کنز	سور ایسک

حال شرطی

سوه یور ایسه	سوه یور ایسه ک	سوه یور ایسم
سوه یور ایسه لر	سوه یور ایسه کنز	سوه یور ایسک

مستقبل شرطی

سوه جکسه	سوه جکسک	سوه جکسم
سوه جکسه لر	سوه جکسه کنز	سوه جکسک

فعل وجهی شرطی

سوملی ایسه	سوملی ایسه ک	سوملی ایسم
سوملی ایسه لر	سوملی ایسه کنز	سوملی ایسک

فعل التزامی شرطی

سوسه	سوسک	سوسم
سوسه لر	سوسه کنز	سوسه ک
افعال مرکبه نك بر قسمی دخی فعل اقتداریدر که بر ایش		
مقتدر اولمق معناسنی افاده ایدر .		

بونده قاعده اولدرکه افعال خاصه دن بر فعل التزامینک
مفرد غائبی بیلیمک ماده سیله ترکیب ایتدکده فعل اقتداری اولور
کله بیلدی چیقہ بیلدی کبی که کلمه که مقتدر اولدی و چیقمه
مقتدر اولدی دیمک اولور .

افعال اقتداریه نك مبتلری بیلیمک ماده سنك تصریفله
تصریف اولور اما منفیلرنده (بیل) لفظی حذف اولور .
کله مدی چیقہ مدی کبی . کرك مبتلرینك و كرك منفیلرینك
کیفیت تصریفلری بوراده بیان اولور .

خفیف حرکه لی افعال اقتداریه

منفی	مثبت
مصدر	کله بیلیمک
ماضی شهودی	کله بیلدی
ماضی نفلی	کله بیلمش
مضارع	کله بیلور
حال	کله بیلیور
مستقبل	کله بیله جک
فعل وجوبی	کله بیلملی
فعل التزامی	کله بیله

آخر حرکه لی افعال اقتداریه

منفی	مثبت
مصدر	چیقہ بیلیمک
چیقہ مامق	

چيقه بيلدى	چيقه مېدى	ماضى شهودى
چيقه بياشمى	چيقه ماش	ماضى نقلى
چيقه بيلور	چيقه ماز	مضارع
چيقه بيلور	چيقه ميور	حال
چيقه بيله جك	چيقه ميه جق	مستقبل
چيقه بيلملى	چيقه ماملى	فعل وجوبى
چيقه بيله	چيقه ميه	فعل التزامى

بونلر مفرد غائب صيغه لرى اولوب مخاطب و متكلم لرى
وجملرى دخى يوقاروده بيان اولنان قاعده لره كوره تصريف
اولنور .

افعال مركبه نك بر قسمى دخى افعال تعجيليه دركه افعال
خاصه دن برينك ماده اصليه سنك آخرى كسره ايله حركه .
لندكدن صكره (ويرمك) ماده سيله تركيب اولندقدن فعل
تعجيل اولوب بر ايشى قولايقله چابوق ياقى معناسنى افاده
ايدر يازيويرمك كې . واكر ماده اصليه نك آخرى ذاتاً حركه لى
ايسه بر (يا) زياده قىلنور سويليويرمك كې .

صورت تصريفى بو وجهله در

يازيويردى	يازيويرمش	يازيوير
يازيويرور	يازيويره جك	يازيويرملى
يازيويره	يازيويرسون	يازيوير

بونلر ك منفيلرى وامثله مطرده لرى دخى بالاده مذكور
قاعده لره كوره تصريف اولنور .

سکزنجی باب فرع فعل بیاننده در

فعللردن مشتق بر طاقم صفتلر واردر که فعللرک فرعلریدر
بونلردن بری اسم فاعل وبری اسم مفعولدر بر طاقنه دخی
صفت مشبهه دینلور .

اسم فاعل فعل معلوملردن کلور شویله که ماده اصلیه نک
آخری فتحه ایله حرکه لندکدن صکره بر (نون) علاوه اولندقدده
اسم فاعل صیغه سی اولور سهومک ماده سندن سون و یازمق
ماده سندن یازان کی . واکر ماده اصلیه نک آخری ذاتاً حرکه کی
ایسه برده (یا) علاوه اولور سویلین اوقویان کی اسم مفعول
دخی بو قاعده اوزره فعل مجهولدن مشتق اولور سویلین یازیلان
سویلن اوقونان کی .

کړک اسم فاعل وکړک اسم مفعول (لر) ایله جمع لنور سونلر
یازانلر سومینلر یازمیانلر سویلیانلر یازیلانلر سویلمیانلر یازلمیانلر
کی وبرکیمسه بر فعلی بیاغی صنعت ایدینورسه اکا صفت اولمق
اوزره ماده اصلیه نک آخرینه (یاه املا) و (جی) علاوه سیله
اسم فاعل یابیلور . یازیجی اوقویجی کی وبعضاً بو (جی) حرفی
اسملره دخی الحاق اولور اکمکیجی و سودجی کی . و فعل
مجهولک ماضی نقایسی اسم مفعول صیغه سی دخی اولور نته کم
یازیلان دوزیلان قوشیلان دینله جک یرده یازلمش دوزلمش
قوشلمش دینلور .

قوللانیلور قیاس ایله بیلنمز وهر ماده دن مطرد اوله رق کلز .
 یتک آجیق چور وک ضولوق کسکین طالغین دوشکون یورغون
 سویملی سوکیلی یازیلی یاقشقلی کبی
 ایشتنکن صولوغان بیلکیچ طالغیخ صیغه لری مبالغه اسم
 فاعلدر زیاده ایشیدیحی زیاده صولویچی چوق بیلچی چوق
 طالیحی معنالینی افاده ایدر لر بونلر دخی سماعیدر هر ماده دن بر
 قاعده مطرده اوزره کلمر و فعل التزامینک مفرد غائبه خفیف
 حرکه لی ایسه (دک) و آضر حرکه لی ایسه (رق) علاوه
 اولندقده بر نوع صفت اولور نته کم کوله رک کلدی اغلایه رق
 کیتدی دینلور .

طقوزنجی باب

ادوات بیاننده در

(ادوات) بر طاقم لفظلر درکه باشلی باشنه بر معنی افاده
 ایتمیوب انجق بشقه کله لر علاوه اولنه رق یا خود کله لر اره سنده
 بولنه رق اول کله لر مخصوص معنالر افاده ایدر .
 (ایچون) ادات تعلیلدرکه بر فاعلک سبب و علتنی بیلدیرمک
 ایچون کله لرک اخرینه کلور نته کم درس ایچون مکته کلدیم
 کلنمک ایچون بفعجه یه کیدرم سنک ایچون یر حاضرلدم بنم
 ایچون غم چکمه دینلور .
 (زیرا) دخی تعلیل ایچوندر انجق کلامک ابتدا سینه کلور
 نته کم چالش زیرا سته باشی امتحاننده کیرویه قالور سین دینلور .
 (چونکه) دخی زیرا مقامنده قوللانیلور .

(اوزره) بر شېئك اوسق دینله جك یرده قوللانیلور نته كم
ایاق اوزره طور دی وطامك اوزرینه چیقدی دینلور .
(ایله) برلكده اولق معناسی افاده ایدر نته كم فلان افدی
ایله جامعہ کتدم دینلور وا کثریالات و واسطه اولان شیلره لاحق
اولور نته كم یحاق ایله کسدی و عربیه ایله کیتدی دینلور .
وبعضاً الف ویاسی حذف اولنهرق یالکز (له) قالور مثلاً
یحاقله دینلور .

(ده) ظرفیت ایچوندر مکتبده او قودم عربیه ده او بودم
رمضانده اوروچ طوتدم کبی .

(دن) ابتدا ایچون و (دك) انتها ایچوندر نته كم استانبولدن
حلبه دك و حلبدن اور فیه دك کیتدم دینلور و بعضاً بر شېئك اصلی
بیان ایچون قوللانیلور چوقه دن جبه کسدرم کبی و بعضاً تبیض
ایچون کلور شو سوزیدن بر قوزی کتور وشو اتدن بر پارچه
کس دینلیدی کبی . و بعضاً تفضیل مقامنده قوللانیلور . تفضیل
بر شېئى دیگر شېئیه ترجیح ایتدکدر . نته كم مکتبه کیتمك باغچه ده
کزمکدن ده فائده لیدر .

(ادات تفضیل) ایکیدر بریسی (دها) لفظیدر که دائماً
بويله (دن) لفظندن صکره کلور .

ایکنجیسی (اك) لفظیدر هنرلك الاعلاسی یازیدر دینلیدی
کبی (کبی) ادات تشبیهدر یعنی بر شېئى بر شېئیه بکزمك ایچون
قوللانیلور نته كم دیشلری ایچو کییدر دینلور .

(ننه که) دخی تشبیه و تمثیل ایچون قوللانیلور و بعضاً
(میم) علاوه سیله نته كم دینلور .

(صانکه) کله سی دخی بویه تشبیه مقامنده قوللانیلور .
 نته که بن سنی صانکه بیلمیورم دینلور که کویا بیلمیورم کی
 دیمک اولور .

(که) ادات ربطدر اکلادم که سن درسه چالیشیورسین
 دینلدیکی کی .

(دخی) ادات عطفدر نته که بن کلدی او دخی کلدی دینلور
 وبعضاً (خی) حذف اولنهرق ویرینه (هء رسمیه) قونیلهرق
 اوده کلدی دینلور .

(هم) دخی ادات عطفدر کلدی هم کیتدی کی وبعضاً
 مکرر اولنهرق قوللانیلور هم کلدی هم کیتدی کی و بویه مکرر
 اولدینی صورتده ایکنجیسنه بعضاً (ده) علاوه اوانور . مثلاً
 بو کون سیر یرنده هم چوق پاره صرف ایتدم همده اکلنه مدم
 دینلور . وبعضاً ادات عطف محذوف اولور . نته کم کاغد قلم
 کتور دینلور که کاغد هم قلم دیمکدر .

ولسانمزده بر صیغه فعلیه وارد که ادات عطف معناسنی
 متضمن اولور اکا صیغه عطفیه دینلور بونده قاعده اولدر که
 ماده اصلیه نك اخری مضموم قیلنور و برده (یا) علاوه اولنور .
 کلوب کیتدی . کی که کلدی هم کیتدی دیمک اولور .

اگر ماده اصلیه نك اخری ذاتاً حرکه لی ایسه بر (یا) دخی
 علاوه قیلنور او قویوب یازدی و سوبلیوب یازدردی کی
 (یاخود) دخی ادات عطفدر انحق تردید مقامنده قوللانیلور .
 نته که مکتبه کیت یاخود بر صنعت او کرمکه سی ایت دینلور .

و بعضاً (خود) حذف اوله رق يالکمز (يا) قالور کلش يا کله جکمش کي بعضاً مکرر اوله رق کلور و بو صورتله اولکيسي دائماً مخفف اولور ياسفرمه اوتور يا خود صفه يه چيقي کي .

(ديو) کله سي تر جي يعنى بر شيئک وقوعنى اميد و مأمول اتمک مقامنده قوللانيلور نته کم بکا ا کرام اولنور ديو کلدن دنييلور که ا کرام اولنور اميديله کلدن ديمک اولور .

(انجق) حصرايچوندر يعنى بر شيئت بر شيئه منحصر اولمىنى افاده ايدر نته کم بو ايشى انجق فلان کيمسه ياپه بيلور دنييلور که بو ايشى يايقي اکا منحصر در بشقه سي ياپه ماز ديمک اولور .

(مى) ادات استفهامدر يعنى بر شيئي اکلامق ايچون صور مقى معناسنى افاده ايدر نته کم فلان آدم کلديمى و سن بو کوغنى کلدک دنييلور و بعضاً نفى مقامنده قوللانيلوب اکا استفهام انکاري دنييلور نته کم بن بکا فلان آدم کلزديدم باق کلديمى دنييلور و کلدى معناسى قصد اولنور . (ادات نفى) اسملرده (سز) و صفتلرده (دکل) لفظلريدنر . ادب سز و ادبلى دکل کي و مصدرلرک آخرينه سز کلدکده (يا) و (نون) دخى علاوه اولنور . کله کسزين اوتور مقسرين کي کرک مصدرلرده و کرک فعللر ايله فرع فعللرده (ميم) حرفى ادات نفى اولور نته کم التنجي ويدنجي و سگزينجى بابلرده بيان اولتمشيدى .

(هيچ) نفى تا کيدايچوندر نته کم فلان افندى درسنى هيچ ترک ايتمدى بن اکا هيچ برشى ديه م دنييلور .

(لک) و (لق) اسملرده محليت معناسنى افاده ايدر چنلک

وچالپلق کبی و صفتلرده مصدریت معناسنی افاده ایدر چرکیک و قنورلق کبی .

(آ) ادات ندادر آجانم کبی و کله نک اوئی الف ایسه بوک بر (یا) علاوه اولنور آی افندم کبی .

و بعضاً تأکید ایچون فعللرک آخینه (آ) کتوریلوم نته کم بویله اولور آ دینیلور که نه شبهه بویله اولور دیمکدر و فعل اکر خفیف حرکه لی ایسه بو (آ) دخی خفیف حرکه ایله تلفظ اولنور نته کم فلان افندی بو کون مکتبه کیدرته دینیلور که البته کیدر دیمک اولور آخری حرکه لی فعللر دن صکره کلان (آ) حرفدن اول برده (یا) کتوریلور نته کم دیدیکم چیقدی یا فلان افندی کلدی یا دینیلور که تحقیق دیدیکم چیقدی و فلان کلدی دیمک اولور .

ایشته ادات تنبهدر یعنی مخاطبک نظر دقتی جلب ایچور قوللانیلور . ایته شوکا باق ایشته درسه بویله چالشمی آبی (ها) دخی ادات تنبهدر نته کم هادکله بن سکا بو مسئله اکلاده یم دینیلور .

(هله) دخی ادات تنبیه ایچون قوللانیلور هله شوکا باق کبی واک مظفریت مقامنده کلور هله درسمی بللهدم و هله دیدیکمی یایدم کم و بعضاً خصوصاً مقامنده قوللانیلور نته کم درسعادتک بوفاز ایچنک هواسی نه لطیفدر دینیلور .

(هایدی) استعجال ایچوندر . هایدی مکتبه کیده نم دینلدیکی تم طبع الرسالة

